

การสื่อความหมายของคำบอกเวลาในวรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่ง

The Meaning of Time Expressions in Thai Country Songs

ราตรี แจ่มนิยม¹

การศึกษาการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้คำตามหลักภาษา ได้แก่ คำสัมผัสอักษรและคำสัมผัสสระ คำซ้ำ คำซ้อน คำประสม คำสแลง และคำภาษาต่างประเทศ การใช้คำสื่ออารมณ์ อาทิ อารมณ์โศกเศร้าเสียใจ อารมณ์ประชดประชัน เสียด สีเยาะเย้ย อารมณ์สุขสดชื่น อารมณ์ขบขัน ฯลฯ และการใช้โวหารและภาพพจน์

นอกเหนือจากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งในแง่มุมดังกล่าวแล้ว การศึกษาความหมายของคำในวรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งเป็นอีกแง่มุมหนึ่งที่น่าสนใจ โดยเฉพาะคำบอกเวลา หากได้ศึกษาจะช่วยทำให้เข้าใจและเข้าถึงความหมายของเนื้อเพลงที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อถึงผู้ฟังด้วยภาษาที่เรียบง่าย ตรงไปตรงมา และมีความหมายที่สะท้อนสังคมและวัฒนธรรมในทุกยุคทุกสมัยไว้อย่างน่าสนใจ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็น “เพลงไทยลูกทุ่งเป็นมรดกแห่งการบันทึกสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์” นับเป็นผลิตผลทางปัญญาที่ผู้ประพันธ์เพลงได้พยายามถ่ายทอดข้อมูลที่สะท้อนสังคมและวัฒนธรรมทุกยุคทุกสมัยไว้อย่างน่าสนใจ “การสื่อความหมายของคำบอกเวลาในวรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่ง” กรณีตัวอย่างการศึกษาโดยพบว่า คำบอกเวลาที่สื่อความหมายในวรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งมีหลายลักษณะ ได้แก่ การสื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน การสื่อความหมาย บอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันและเดือนตามระบบปฏิทิน และการสื่อความหมายบอกระยะเวลา

คำสำคัญ : คำบอกเวลา เพลงไทยลูกทุ่ง

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

e-mail : aob_2549@hotmail.com

The Meaning of Time Expressions in Thai Country Songs

Ratree Chamniyom

Abstract

Most of the study of the language used in Thai country songs, aimed to analyze the use of words in grammar, vowel rhyme, repeated, reduplicated, compound, slang and foreign language including the word of feeling such as sorrow, sarcasm, refreshed, amused etc. and the used of euphuism and image.

Besides analyzing Thai country songs in those aspects, the study of the significant of words in Thai country songs had also been another interesting aspect. Especially the time expression, if we study, it will help us to understand and can reach to the meaning of the lyrics, which the composers need to convey to the audience in simple, and straightforward languages, and had the meaning that reflects the social and cultural all the time interestingly. It was said that “Thai country songs were a heritage of entertainment that worth for conservation”. It is an intellectual product that composers had tried to convey the information that reflects society and culture all the time interestingly. According to the study, it was found that the meaning of time expressions had many characters. There were point of time within 1 day, point of time about days and months by calendar system, and the period of time.

Keywords : Time expressions, Thai country songs

บทนำ

เวลาเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกยุคทุกสมัยมาเป็นเวลาช้านาน มนุษย์จึงสร้างคำขึ้นมาเพื่อใช้สื่อสารเรื่องเวลา คำบอกเวลาของแต่ละภาษาได้ถูกถ่ายทอด โดยมีภาษาเป็นสื่อของสังคมนั้น ๆ เวลาจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม นับตั้งแต่อดีตแม้ว่าคนไทยในสมัยโบราณยังไม่มีนาฬิกาเป็นเครื่องกำหนดเวลา แต่สื่อสารกันได้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเวลาด้วยการสังเกตจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว หรือพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ เป็นต้น และสร้างภาษาเกี่ยวกับเวลาขึ้นมาใช้ในการสื่อสารดังที่ กุลละวณิชย์ (Kullavanijaya, 2003: 105) ได้กล่าวไว้ว่า

...วิธีการบอกเวลายังสะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมด้วย เพราะวัฒนธรรมการใช้ภาษาเกิดจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นสำคัญ หลักฐานทางภาษาจะแสดงออกถึงวัฒนธรรมระหว่างมนุษย์ วิธีชีวิต ความผูกพันใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อม ภาษาจะเป็นเครื่องมือในการบันทึก ถ่ายทอด และสะท้อนวัฒนธรรม ดังนั้น คำบอกเวลาของคนในสังคมใดสังคมหนึ่งย่อมเกิดมาจากสังคมและวัฒนธรรมของคนในสังคมนั้น ๆ...

วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งเป็นเพลงไทยรูปแบบหนึ่งที่พัฒนามาจากเพลงพื้นบ้านบรรเลงโดยใช้เครื่องดนตรีสากล ใช้ภาษาเรียบง่าย ตรงไปตรงมา ไม่สลับซับซ้อนดังที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2534: 24) มีพระราชดำรัสไว้ว่า

...เนื้อเพลงลูกทุ่งมักจะสะท้อนภาพชีวิตของคน ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ การเกิดสงคราม ปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองได้เป็นอย่างดี ใช้ภาษาที่เรียบง่าย เข้าใจง่าย และจำง่าย ฟังแล้วไม่ต้องแปลความหมาย เนื้อหาไปกว่านั้นเพลงลูกทุ่งยังสรรหาคำที่กระชับกระชับเปรียบเปรย มีสำนวนกระแฉะกระแฉะ เจ็บ ๆ คัน ๆ มาเสนอได้หลายรูปแบบ เรียกได้ว่า เข้าถึงใจคนฟังได้อย่างรวดเร็ว...

เนื้อเพลงไทยลูกทุ่งมีเนื้อหาเน้นชีวิตของชาวชนบท มีท่วงทำนอง คำร้อง สำเนียง ลีลาการร้องที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ให้บรรยากาศความเป็นลูกทุ่ง เนื้อเพลงมีความหลากหลายตามแต่ผู้ประพันธ์จะกำหนด ทั้งแนวรัก แนวเศร้า สะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม หรือเหตุการณ์สำคัญซึ่งเพลงไทยลูกทุ่งจะบันทึกไว้ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2551: 41) นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์เพลงไทยลูกทุ่งยังได้สอดแทรกเนื้อความเกี่ยวกับคำบอกเวลาเพื่อให้เนื้อเพลงทั้งแนวรักแนวเศร้า ฯลฯ มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เช่น งานประจำปีเทศกาลลอยกระทง ตรงกับช่วงเวลาที่ลมข้าวเบาพัดมีเพลง “ร้องไห้กับเดือน” ผู้ประพันธ์เพลงได้กล่าวถึงคำบอกเวลาที่สะท้อนวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 “เรียกว่า “งานเพ็ญเดือนสิบสอง” ในช่วงเวลานั้นตรงกับต้นฤดู

หนามมีลมพัด ข้าวที่ขานาปลูกไว้ก็ใกล้จะเก็บเกี่ยวได้ จึงมีคำบอกเวลาว่า “ตอนลมล่องข้าวเบา”² ดังเนื้อเพลงท่อนหนึ่งกล่าวว่า

“เคยเคลียดล่อ พะนอเดินเล่นกับน้อง
ครึ่งเมืองงานเดือนเพ็ญสิบสอง เมื่อตอนลมล่องข้าวเบา
เพื่อนฮาเราเฮ สรวลเสริกกันหนุ่มสาว
อันไอรักรวงข้าว โถเจ้าไม่น่าหน่ายหนี”

(คัมภีร์ แสงทอง: ผู้ประพันธ์)

การศึกษาคำบอกเวลาที่สื่อความหมายในวรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งจึงเป็นอีกแง่มุมหนึ่งที่น่าสนใจนำมาศึกษาเนื่องจากผู้ประพันธ์ได้พยายามเลือกใช้คำบอกเวลาที่สัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคนในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

ที่มาของเพลงไทยลูกทุ่ง

เพลงไทยลูกทุ่งเป็นเพลงไทยที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ ใช้ภาษาง่าย ๆ บรรยายเรื่องราวของชีวิต สภาพสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเน้นชีวิตของชาวชนบท โดยก่อนหน้านี้ยังไม่ได้แบ่งแยกว่าเป็นลูกทุ่งหรือลูกกรุง เนื่องจาก เพลงไทยได้พัฒนามาจากเพลงไทยเดิมที่ใช้คำร้องที่มีลักษณะการเอื้อนและใช้เครื่องดนตรีไทยบรรเลงมาเป็นเพลงไทยสากลที่มีเนื้อร้องเต็ม ใช้เครื่องดนตรีสากลบรรเลง ซึ่งได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากฟังง่าย ร้องง่าย จำได้ง่าย นอกจากนี้ นักประพันธ์เพลงรุ่นเก่า ๆ ไม่เห็นด้วยที่จะแบ่งแยกเพลงไทยสากลว่าเป็นเพลงไทยลูกทุ่ง หรือลูกกรุง เพราะถือว่าดนตรีเป็นภาษาสากลและต่างก็เป็นเพลงไทยสากลเช่นเดียวกัน

คำว่า “ลูกทุ่ง” มีปรากฏครั้งแรกเป็นชื่อของภาพยนตร์ที่บริษัทภาพยนตร์ไทย หรือไทยฟิล์ม ได้สร้างขึ้นเป็นเพลงประกอบภาพยนตร์ เมื่อ พ.ศ. 2481 ผู้แต่งทำนองเพลง คือ หม่อมหลวงพวงร้อย อภัยวงศ์ และผู้แต่งเนื้อร้องคือ พระยาโกมารกุลมนตรี (ชื่น) เนื้อร้องส่วนใหญ่เน้นการชมธรรมชาติที่สวยงาม ท้องไร่ท้องนา ได้แก่ เพลงเงาไม้ เพลงด่อนกระบือ เพลงเกี่ยวสาว เพลงสายัณห์ และเพลงไม้งาม ส่วนเพลงที่มีแนวเป็นเพลงไทยลูกทุ่งในสมัยนั้นได้บันทึกไว้เป็นหลักฐาน คือ เพลงสาวชาวไร่นับเป็นเพลงไทยลูกทุ่งเพลงแรกของเมืองไทย ซึ่ง ครูเหม เวชกร เป็นผู้ประพันธ์

² “ข้าวเบา” เป็นพันธุ์ข้าวที่เก็บเกี่ยวได้เร็ว กล่าวคือ ออกรวงในช่วงปลายเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม และจะเก็บเกี่ยวในช่วงเวลาปลายเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน ซึ่งเป็นช่วงต้นฤดูหนามมีลมพัด จึงเรียกช่วงเวลานั้นว่า “ตอนลมล่องข้าวเบา”

เมื่อพิจารณาเนื้อหาของเพลงและรูปแบบของเพลงที่โดดเด่นในแต่ละช่วงเวลาทำให้มองเห็นที่มาของเพลงไทยลูกทุ่งตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันในภาพรวม สรุปได้ดังนี้ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2551: 44-54)

1. ยุคต้น (พ.ศ. 2481-2507) เป็นยุคบุกเบิกเพลงไทยลูกทุ่ง เนื้อหาเพลงไทยลูกทุ่งช่วงนี้มักกล่าวถึงธรรมชาติที่สวยงามของชนบท ความรักของหนุ่มสาว ความยึดมั่นในศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี นักร้องฝ่ายชายที่ริเริ่มเสนอผลงานในยุคนี้ เช่น คำรณ สัมบุญณานนท์ ปรีชา บุญญเกียรติ ไวพจน์เบญจมิตร สมยศ ทศนพันธ์ และนักร้องฝ่ายหญิง เช่น ผ่องศรี วรนุช ศรีสำอางค์ ตรีนตร เกตวงดนตรีที่เด่น ๆ ได้แก่ วงดนตรี พยงค์ มุกดา

2. ยุคทองของเพลงไทยลูกทุ่ง (พ.ศ. 2507-2513) เป็นยุคที่ “เพลงไทยลูกทุ่ง” เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก มีการนำเสนอผลงานผ่านรายการโทรทัศน์ทำให้เพลงไทยลูกทุ่งได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว เนื้อหาบรรยายถึงชีวิตในชนบท สะท้อนวิถีชีวิตของชาวนาที่หลงแสงสีเมืองกรุง นักร้องลูกทุ่งชาย ได้แก่ สมยศ ทศนพันธ์ (ได้รับรางวัลแผ่นเสียงทองคำพระราชทาน เมื่อปี พ.ศ. 2509) ทูล ทองใจ ปอง ปรีดา ไพรวลัย ลูกเพชร พร ภิรมย์ ชาย เมืองสิงห์ ก้าน แก้วสุพรรณ และยุคนี้เป็นยุคเฟื่องฟูที่สุดของนักร้องลูกทุ่งชาย คือ สุรพล สมบัติเจริญ

3. ยุคภาพยนตร์เพลง (พ.ศ. 2513-2515) เป็นยุคที่เริ่มนำเพลงไทยลูกทุ่งมาใช้ประกอบภาพยนตร์ ซึ่งเรื่องแรกที่มีชื่อเสียงโด่งดังมากคือ มนต์รักลูกทุ่ง โดยเฉพาะเพลงมนต์รักลูกทุ่ง ซึ่งไพบุลย์ บุตรขัน เป็นผู้ประพันธ์ และขับร้องโดย ไพรวลัย ลูกเพชร ส่งผลให้ภาพยนตร์เรื่องต่อ ๆ มาในยุคนี้เปลี่ยนแนวมาเป็นภาพยนตร์เพลงส่วนใหญ่ เนื้อหาของเพลงในช่วงนี้ นอกจากเป็นเรื่องของชาวนาชนบทท้องทุ่งนาแล้วยังแทรกอารมณ์และคารมเสียดสีด้วย

4. ยุคเพลงเพื่อชีวิต (พ.ศ. 2515-2519) ยุคนี้เกิดแนวเพลงเพื่อชีวิตเพิ่มมากขึ้น สะท้อนความยากจนของชาวนาชาวไร่ เช่น เพลงข้าวไม่มีขาย ซึ่ง โผผิน พรสุพรรณ เป็นผู้ประพันธ์ ศรีเพชร ศรีสุพรรณ เป็นผู้ขับร้อง เนื้อหาเพลงสะท้อนให้เห็นภาพของหนุ่มชาวนาที่ทำงานแล้วไม่ได้ผลทำให้ไม่มีข้าวไปขาย นอกจากนี้ยุคนี้ยังเกิดเพลงไทยลูกทุ่งแบบผสมบทพูดขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมือง ชีวิตประจำวัน สร้างความขบขัน ผ่างด้วยการวิพากษ์วิจารณ์นักร้องเพลงแนวนี้ คือ เพลิน พรหมแดน

5. ยุคทางเครื่องและคอนเสิร์ต (พ.ศ. 2519-2528) ยุคนี้เนื้อหาของเพลงไทยลูกทุ่งที่เกี่ยวกับความทุกข์ยากของชาวนา กรรมกร และแนวเพลงเพื่อชีวิตลดลง เนื่องจากถูกปิดกั้นจากรัฐบาลในช่วงหลังเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ส่งผลให้เนื้อหาเพลงในยุคนี้กลับมานิยมเนื้อหาเกี่ยวกับเกี้ยวพาราสีและความรักของหนุ่มสาว นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาที่สะท้อนปัญหาใหม่ ๆ ของสังคม เช่น การขายแรงงานในต่างประเทศ การย้ายถิ่นฐานไปประกอบอาชีพของชาวนาชนบทเข้าสู่เมืองหลวง เช่น เพลงน้ำตาเมียชาอู เพลงฉันทนาที่รัก

6. ยุคเพลงไทยลูกทุ่งแนวสตรีง (พ.ศ. 2528-2535) เป็นยุคที่ความนิยมเพลงไทยลูกทุ่งลดลง เนื่องจากดนตรีแนวสตรีง และแนวลูกทุ่งที่ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศได้เข้ามามีบทบาทสำหรับวัยรุ่น อย่างไรก็ตามนักร้องที่ประสบความสำเร็จสูงสุดในยุคนี้ คือ พุ่มพวง ดวงใจ เป็นนักร้องที่มีศักยภาพสูง มีลีลาการร้อง และการเต้นที่เข้ากับดนตรีสมัยนิยม และเป็นนักร้องลูกทุ่งหญิงคนแรกที่ได้บุกเบิกมิวสิกวิดีโอของวงการเพลงไทย เนื้อหาแนวเพลงได้เปลี่ยนบทบาทผู้หญิงจากเดิมที่ต้องเก็บความรู้สึกหรือเป็นฝ่ายถูกกระทำมาเป็นผู้หญิงที่กล้าพูด กล้าทำ กล้าเปิดเผยความรู้สึก ฉลาดและรู้ทันคน

7. ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2536-ปัจจุบัน) เป็นยุคที่เกิดช่องว่างระหว่างผู้ฟังกลุ่มวัยรุ่นที่นิยมฟังเพลงแนวสตรีงกับผู้ฟังกลุ่มผู้ใหญ่ บรรดาค่ายเพลงต่างเล็งเห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับจากผู้ฟังกลุ่มผู้ใหญ่ จึงได้นำเอาเพลงเก่าที่มีคุณค่าและเป็นที่รู้จัก คือ เพลงของวงสุนทราภรณ์ มาเรียบเรียงเสียงประสานขับร้องใหม่ เช่น ชุตติเยอไม้ เพลงหวานเมื่อวานนี้ ทรายนิรันดร์ มหาอมตะนิรันดร์กาล จึงเกิดกระแสของการอนุรักษ์เพลงเก่าซึ่งเข้ามาสู่วงการเพลงไทยลูกทุ่ง

จากที่มาของเพลงไทยลูกทุ่งข้างต้น ทำให้มองเห็นพัฒนาการของเพลงไทยลูกทุ่งที่มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ พ.ศ. 2481 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เนื้อหาของเพลงไทยลูกทุ่งได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ฟังในทุกระดับชั้นได้ อย่างไรก็ตาม ด้วยความโดดเด่นของเนื้อหาเพลงไทยลูกทุ่งในแต่ละยุคสมัย จึงน่าสนใจนำมาวิเคราะห์คำบอกเวลาที่สะท้อนโลกทัศน์ของคนไทย ซึ่งปรากฏอยู่ในเนื้อหาเป็นจำนวนมากเพื่อให้เข้าถึงคุณค่าของเพลงไทยลูกทุ่งได้มากยิ่งขึ้น

การสื่อความหมายของคำบอกเวลาในวรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่ง

การศึกษานี้ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลวรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งจากรายการ “อนุรักษ์ลูกทุ่งไทย” ที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดกาญจนบุรี AM สเตอริโอ 558 Khz หรือ <http://radio.Prd.go.th/kanchanaburi> ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ เดือนตุลาคม - เดือนธันวาคม 2560 ได้วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งที่สื่อความหมายเกี่ยวกับคำบอกเวลา จำนวน 35 เพลง ดังนี้

ตารางที่ 1 วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งที่สื่อความหมายเกี่ยวกับคำบอกเวลา

ลำดับที่	ชื่อเพลง	ผู้ประพันธ์	ศิลปิน
1	ร้องให้กับเดือน	คัมภีร์ แสงทอง	เทียรี่ เมฆวัฒนา
2	รักแล้งเดือนห้า	ไพบุลย์ บุตรขัน	สันติ ดวงสว่าง
3	ฝนเดือนหก	ไพบุลย์ บุตรขัน	รุ่งเพชร แหลมสิงห์
4	น้ำลงเดือนยี่	ไพบุลย์ บุตรขัน	รุ่งเพชร แหลมสิงห์

ตารางที่ 1 วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งที่สื่อความหมายเกี่ยวกับคำบอกเวลา (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเพลง	ผู้ประพันธ์	ศิลปิน
5	จำปาลิ้มต้น	ชลธิ์ ธารทอง	สายัณห์ สัญญา
6	สงกรานต์บ้านนา	ไพบูลย์ บุตรขัน	รุ่งเพชร แหลมสิงห์
7	น้ำตالاไทร	พร ภิรมย์	พร ภิรมย์
8	เพลงดาวลูกไก่ 1	พร ภิรมย์	พร ภิรมย์
9	เพลงดาวลูกไก่ 2	พร ภิรมย์	พร ภิรมย์
10	คิดถึงพี่ไหม	พยงค์ มุกดา	โอภาส ทศพร
11	น้ำลงนกร้อง	ไพบูลย์ บุตรขัน	พรไพร เพชรดำเนิน
12	นกร้องน้องข้า	ไพบูลย์ บุตรขัน	รชนีกร พันธุ์มณี
13	น้องคิดถึงพี่	พยงค์ มุกดา	ดาวใจ ไพจิตร
14	โสน-สะเดา	พยงค์ มุกดา	ยอดรัก สลักใจ สุนารี ราชสีมา
15	เดือนคว่ำเดือนหงาย	จี๊ พิจิตร	ยอดรัก สลักใจ สุนารี ราชสีมา
16	มนต์รักแม่กลอง	ไพบูลย์ บุตรขัน	โอภาส ทศพร
17	ลาสาวแม่กลอง	พนม นพพร	โอภาส ทศพร
18	รักพี่จงหนีพ่อ	สุรพล สมบัติเจริญ	ยงยุทธ เขียวชาญชัย
19	น้ำค้างเดือนหก	ไพบูลย์ บุตรขัน	สุรพล สมบัติเจริญ
20	เดือนหงายที่ริมโขง	สุรพล สมบัติเจริญ	สุรพล สมบัติเจริญ
21	หนานนี้พี่ตายแน่	สุรพล สมบัติเจริญ	สุรพล สมบัติเจริญ
22	วันพระอย่าเว้น	สุรพล สมบัติเจริญ	สุรพล สมบัติเจริญ
23	เขมรไล่ควาย	สุรพล สมบัติเจริญ	สุรพล สมบัติเจริญ
24	รำวงออกพรรษา	สุรพล สมบัติเจริญ	สุรพล สมบัติเจริญ
25	โบว์รักสีดำ	สุพรรณ ชื่นชม	ศิริพร อำไพพงษ์
26	คืนไหลเรือไฟ	ศิริพร อำไพพงษ์	ศิริพร อำไพพงษ์
27	สงกรานต์สัญญาใจ	ศิริพร อำไพพงษ์	ศิริพร อำไพพงษ์
28	เหมือนข้าวคอยฝน	ศิริพร อำไพพงษ์	ศิริพร อำไพพงษ์
29	อธิษฐานรักรักลอยกระทง	คัมภีร์ แสงทอง	คัมภีร์ แสงทอง
30	สงกรานต์บ้านนา	ไพบูลย์ บุตรขัน	รุ่งเพชร แหลมสิงห์

ตารางที่ 1 วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งที่สื่อความหมายเกี่ยวกับคำบอกเวลา (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเพลง	ผู้ประพันธ์	ศิลปิน
31	นักร้องบ้านนอก	ไวพจน์ เพชรสุพรรณ	พุ่มพวง ดวงจันทร์
32	ดอกไม้หน้าฝน	ไพบูลย์ บุตรขัน	เพ็ญศรี พุ่มชูศรี
33	พริกที่ปากน้ำโพ	ชลธิ์ ธารทอง	สัญญา พรนารายณ์
34	ฝนหนาวสาวครวญ	พิพัฒน์ บริบูรณ์	ผ่องศรี วรนุช
35	หนาวลมที่เรณู	สุรินทร์ ภาคศิริ	โอภาส ทศพร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำบอกเวลาจัดแบ่งเป็นกลุ่มตามเกณฑ์การสื่อความหมายได้ 3 ประเภท คือ 1) คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน 2) คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันและเดือนตามระบบปฏิทิน และ 3) คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกระยะเวลา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน

คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน คือ คำบอกเวลาที่ใช้สื่อความหมายบอกจุดของเวลาทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน ในวรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ เนื่องจากมนุษย์ต้องดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาธรรมชาติ ธรรมชาติ จึงมีความสำคัญและผูกพันกับวิถีชีวิตของมนุษย์มาอย่างยาวนาน และเมื่อเวลาเริ่มมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ต้องหาจุดอ้างอิงของเวลาเพื่อกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยอาศัยการสังเกตธรรมชาติ สังเกตพฤติกรรมของสัตว์ และพฤติกรรมของมนุษย์ดังปรากฏรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ

คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน ที่สัมพันธ์กับธรรมชาติในวรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่ง จำแนกได้ 3 แบบ ได้แก่ คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาที่สัมพันธ์กับดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดวงดาว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาที่สัมพันธ์กับดวงอาทิตย์

ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งพบว่า ผู้ประพันธ์เพลงบรรยายเนื้อเพลงเกี่ยวกับคำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วันโดยสังเกตจากดวงอาทิตย์ ในวันหนึ่ง ๆ ดวงอาทิตย์จะขึ้นทางทิศตะวันออกและตกทางทิศตะวันตกตลอดช่วงเวลาภายใน 1 วัน นับตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ตกนั้นมีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องของลักษณะการเคลื่อนที่และระดับแสงสว่าง ผู้ประพันธ์เพลงจึงผูกเป็นคำขึ้นใช้สื่อความหมายเพื่อบอกเวลา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 2 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตดวงอาทิตย์

ลำดับที่	คำบอกเวลา	ชื่อเพลง/ผู้ประพันธ์เพลง	ความหมาย
1.	เช้า	เพลงน้ำตالاไทร (พร ภิรมย์: ผู้ประพันธ์) เพลงโสน-สะเดา (พยงค์ มุกดา: ผู้ประพันธ์)	เวลาระหว่างรุ่งสว่างกับสาย ประมาณ 6.00 น. ถึง 9.00 น., เวลาตั้งแต่รุ่งสว่างถึงเที่ยง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 388-389)
2.	ตอนเช้า	เพลงดาวลูกไก่ 2 (พร ภิรมย์: ผู้ประพันธ์)	เวลาพระอาทิตย์ขึ้นสว่างแล้ว แต่ยังไม่ มีแสงแดด
3.	ตอนแจ้ง		เวลาเช้า (ใช้เกี่ยวกับการกินอาหาร)
4.	มือเช้า		เวลาพระอาทิตย์เพิ่งขึ้น, เวลาระหว่าง รุ่งสว่างถึงเช้า, เช้าวันรุ่งขึ้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1006)
5.	รุ่งเช้า	เพลงพริกที่ปากน้ำโพ (ชลธี ธารทอง: ผู้ประพันธ์)	เวลาเช้าตรู่ที่เริ่มเห็นแสงเงินแสงทอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1006)
6.	รุ่งอรุณ	เพลงหนาวลมที่เรณู (สุรินทร์ ภาศศิริ: ผู้ประพันธ์)	เวลาช่วงเช้ามีดที่เริ่มมีแสงพอมองเห็น ราง ๆ
7.	รุ่งราง	เพลงน้ำตالاไทร (พร ภิรมย์: ผู้ประพันธ์)	เวลาเช้าตรู่, เวลาพระอาทิตย์เพิ่งขึ้น
8.	สางอรุณทัย	เพลงน้องคิดถึงพี่ (พยงค์ มุกดา: ผู้ประพันธ์)	เวลาเช้าตรู่, รุ่งเช้า, แสงเงินแสงทอง ยามเช้า
9.	ยามอุษา		เวลาประมาณ 19.00 น. และเวลา ประมาณ 6.00 น.
10.	ค่ำเช้า		เวลาประมาณ 16.00-18.00 น.
11.	เย็น	เพลงโสน-สะเดา (พยงค์ มุกดา: ผู้ประพันธ์)	เวลาสิ้นแสงเมื่อดวงอาทิตย์ตกดินแล้ว ประมาณ 19.00 น.
12.	หัวค่ำ	เพลงร่ำวอกออกพรรษา (สุรพล สมบัติเจริญ: ผู้ประพันธ์)	

ตารางที่ 2 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตดวงอาทิตย์ (ต่อ)

13.	สายัณห์	เพลงพริกที่ปากน้ำโพ (ชลธิ์ ธารทอง: ผู้ประพันธ์)	เวลาที่พระอาทิตย์ตกดินประมาณ 18.00 น.
14.	สายัณห์สมัย	เพลงดาวลูกไก่ 1	
15.	อาทิตย์อัสดง	(พร ภิรมย์: ผู้ประพันธ์)	
16.	คืนค่ำ	เพลงลาวสาวแม่กลอง (พนม นพพร: ผู้ประพันธ์)	เวลากลางคืน

จากตารางข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงไทยลูกทุ่งได้บรรยายเนื้อเพลงโดยอ้างถึงคำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน จำนวน 16 คำ โดยสังเกตลักษณะของดวงอาทิตย์ ได้แก่ การเคลื่อนที่ และระดับแสงสว่าง ผูกเป็นคำขึ้นใช้เพื่อสื่อความหมายบอกเวลา

1.1.2 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาที่สัมพันธ์กับดวงจันทร์

ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งพบว่า ผู้ประพันธ์เพลงบรรยายเนื้อเพลงเกี่ยวกับคำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วันโดยสังเกตจากลักษณะของดวงจันทร์ เช่น แสงสว่าง ตำแหน่งหรือการเคลื่อนที่ หรือการเว้าแหว่งของดวงจันทร์ แล้วนำมาสร้างคำเพื่อใช้บอกเวลา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 3 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตดวงจันทร์

ลำดับที่	คำบอกเวลา	ชื่อเพลง/ผู้ประพันธ์เพลง	ความหมาย
1.	เดือนแรม	เพลงร้องไห้กับเดือน (คัมภีร์ แสงทอง: ผู้ประพันธ์)	เวลาข้างแรม, คืนที่ไม่มีดวงจันทร์ ส่องสว่าง
2.	เดือนหงาย	เพลงเดือนหงายที่ริมฝั่งโขง (สุรพล สมบัติเจริญ: ผู้ประพันธ์)	เวลาข้างขึ้น, คืนที่มีดวงจันทร์ส่อง สว่าง
3.	คืนค่ำเดือน หงาย	เพลงเขมรไล่ควาย (สุรพล สมบัติเจริญ: ผู้ประพันธ์)	
4.	คืนเดือนหงาย	เพลงรักพี่จึ่งหนีพ่อ (สุรพล สมบัติเจริญ: ผู้ประพันธ์)	
5.	คืนเดือนมืด		วันแรม 14 หรือ 15 ค่ำ เป็นคืนที่ไม่ มีดวงจันทร์ส่องสว่าง ลักษณะแสง ของดวงจันทร์จะมีตสนิทในวันแรม 14 ค่ำ หรือ 15 ค่ำ

ตารางที่ 3 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตดวงจันทร์ (ต่อ)

ลำดับที่	คำบอกเวลา	ชื่อเพลง/ผู้ประพันธ์เพลง	ความหมาย
6.	เดือนคว่ำ	เพลงเดือนคว่ำเดือนหงาย (จิ๋ว พิจิตร: ผู้ประพันธ์)	วันข้างแรม เมื่อดวงจันทร์เต็มดวงในวันขึ้น 15 ค่ำแล้วก็จะค่อย ๆ แห้งเว้าหายไปเรื่อย ๆ มีลักษณะคว่ำลง
7.	คืนเพ็ญ	เพลงคืนไหลเรือไฟ (ศิริพร อำไพพงษ์: ผู้ประพันธ์)	คืนที่ดวงจันทร์เต็มดวง ขึ้น 15 ค่ำ
8.	คืนวันเพ็ญ	เพลงสงกรานต์บ้านนา (ไพบูลย์ บุตรขัน)	
11.	ข้างแรม	เพลงคิดถึงพี่ใหม่, เพลงน้องคิดถึงพี่ (พยงค์ มุกดา: ผู้ประพันธ์)	เวลาที่มีพระจันทร์มืด คือ ตั้งแต่แรมค่ำหนึ่งไปถึงสิ้นเดือน
12.	เพ็ญเดือนสิบสอง	เพลงน้ำลงเดือนยี่ (ไพบูลย์ บุตรขัน: ผู้ประพันธ์)	คืนที่ดวงจันทร์เต็มดวง ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12

จากตารางข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงไทยลูกทุ่งได้บรรยายเนื้อเพลงโดยอ้างอิงคำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน โดยสังเกตลักษณะของดวงจันทร์ จำนวน 12 ค่ำ ได้แก่ แสงสว่าง ตำแหน่งหรือการเคลื่อนที่ หรือการเว้าแห้ง ผูกเป็นคำขึ้นใช้เพื่อสื่อความหมายบอกเวลา

1.1.3 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาที่สัมพันธ์กับดวงดาว

ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งพบว่า ผู้ประพันธ์เพลงบรรยายเนื้อเพลงเกี่ยวกับคำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วันโดยสังเกตจากลักษณะแสงของดวงดาว คือ คำว่า สิ้นแสงดาว หมายถึง เวลาเข้ามิด ปรากฏในเพลง “ลาสาวแม่กลอง” (พนม นพพร: ผู้ประพันธ์) ดังตัวอย่าง

...สิ้นแสงดาว ดูเหวเราร้าง
จากสุมทุมลุ่มน้ำแม่กลอง
พี่จำจាន้องคนงาม
แว่วหวูดรถไฟ พี่แสนอาลัย สมุทรสงคราม...

(พนม นพพร: ผู้ประพันธ์)

1.2. คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมของสัตว์

ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งพบว่า ผู้ประพันธ์เพลงบรรยายเนื้อเพลงเกี่ยวกับคำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วันโดยสังเกตพฤติกรรมการร้องของนกดูเหวอย่างเป็นประจำสม่ำเสมอในเวลาเช้ามีด คือ คำว่า ดูเหวเราร้อง หมายถึง เวลาเช้ามีดปรากฏในเพลง “ลาสาวแม่กลอง” (พนม นพพร: ผู้ประพันธ์) หรือการบินกลับรังของนกกาในเวลาเย็นใกล้ค่ำ คือ คำว่า หมูนกกาบินกลับรัง หมายถึง เวลาเย็นใกล้ค่ำ มีปรากฏในเพลง “นักร้องบ้านนอก” (ไวพจน์ เพชรสุพรรณ: ผู้ประพันธ์)

1.3. คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์

ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งพบคำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการตีกลองหรือฆ้องถี่ ๆ หลายครั้งเพื่อบอกเวลาสำหรับเปลี่ยนยาม คือ คำว่า ย่ำสนธยา เป็นคำยืมภาษาสันสกฤต มาจากคำว่า สนธยา หมายถึง เวลาโพล้เพล้พลบค่ำ, บางทีใช้ว่า ย่ำสนธยา ; ช่วงเวลาที่ต่อระหว่างกลางวันกับกลางคืน คือ เวลาที่พระอาทิตย์ขึ้นหรือพระอาทิตย์ตก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1119) นอกจากนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2544: 50) ได้ทรงอธิบายไว้ในหนังสือนิทานโบราณคดี ตอนหนึ่งว่า “การย่ำฆ้องระฆังเป็นสัญญาณเรียกคนมาเปลี่ยนยาม การประโคมเป็นสัญญาณบอกว่าพวกอยู่ยามใหม่ได้เข้ามาประจำหน้าที่พร้อมกันแล้ว มูลเหตุของประเพณีย่ำฆ้องระฆังยามและประโคมพระศพในเมืองไทยเห็นเป็นดังกล่าวมาและอาจจะได้มาจากอินเดียแต่ดึกดำบรรพ์” ซึ่งมีปรากฏในเพลง “นักร้องบ้านนอก” (ไวพจน์ เพชรสุพรรณ: ผู้ประพันธ์) ดังตัวอย่าง

เมื่อ สุริยน ย่ำสนธยา
หมูนกกาบินมาสู่รัง
ให้มาคิดถึงท้องทุ่งนาเสียจัง
ปานฉะนี้ คงคอยหวัง
เมื่อไหร่จะกลับบ้านนา

(ไวพจน์ เพชรสุพรรณ: ผู้ประพันธ์)

2. คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันและเดือนตามระบบปฏิทิน

ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งพบว่า ผู้ประพันธ์เพลงบรรยายเนื้อเพลงเกี่ยวกับคำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันในรอบเดือนและเดือนตามระบบปฏิทิน ดังนี้

2.1 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันในรอบเดือน

คำบอกเวลาเกี่ยวกับวันในรอบเดือนสื่อความหมาย 3 แบบ คือ สื่อความหมายตามระบบจันทรคติ สื่อความหมายตามระบบสุริยคติ และสื่อความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนี้

2.1.1 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันซึ่งนับตามระบบจันทรคติ

จันทรคติ หมายถึง วิธีนับวัน เดือน ปี โดยถือเอาการโคจรของดวงจันทร์หรือการกำหนดตำแหน่งของดวงจันทร์เป็นหลัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 312) ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งพบคำบอกเวลาเกี่ยวกับวัน ได้แก่ คำว่า **15 ค่ำ** หมายถึง **วันพระจันทร์เต็มดวง** ปรากฏในเพลง “คืนไหลเรือไฟ” (ศิริพร อำไพพงษ์: ผู้ประพันธ์)

2.1.2 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันซึ่งนับตามระบบสุริยคติ

สุริยคติ หมายถึง วิธีนับวัน เดือน ปี แบบสากล โดยถือเอาการโคจรของดวงอาทิตย์เป็นหลัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1247) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำบอกเวลาเกี่ยวกับวันตามระบบสุริยคติ ได้แก่ คำว่า **วันที่ 9** ปรากฏในเพลง “สงกรานต์บ้านนา” (ไพบูลย์ บุตรขัน: ผู้ประพันธ์) และคำว่า **13 เมษา** ปรากฏในเพลง “สงกรานต์สัญญาใจ” (ศิริพร อำไพพงษ์: ผู้ประพันธ์)

2.1.3 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์

ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งพบคำบอกเวลาเกี่ยวกับวันโดยสื่อความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ ได้แก่ คำบอกเวลาเกี่ยวกับวันโดยสื่อความหมายเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา และประเพณี พิธีกรรมในรอบปี มีดังนี้

2.1.3.1 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา

ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งพบคำบอกเวลาเกี่ยวกับวันสำคัญทางพุทธศาสนา ได้แก่ คำว่า **วันโกน วันพระ** ปรากฏในเพลง “วันพระอย่าเว้น” (สุรพล สมบัติเจริญ: ผู้ประพันธ์) **วันออกพรรษา** ปรากฏในเพลง “รางวัลออกพรรษา” (สุรพล สมบัติเจริญ: ผู้ประพันธ์) ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

วันโกน หมายถึง วันที่พระปลงผม คือ วันขึ้นและวันแรม 14 ค่ำ หรือ แรม 13 ค่ำของเดือนขาด, ซึ่งก่อนวันพระวันหนึ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1103)

วันพระ หมายถึง วันประชุมถือศีลฟังธรรมในพระพุทธศาสนา เดือนหนึ่งมี 4 วัน คือ วันขึ้น 8 ค่ำ ขึ้น 15 ค่ำ แรม 8 ค่ำ และแรม 15 ค่ำ ถ้าเป็นเดือนขาดก็แรม 14 ค่ำ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1105)

วันออกพรรษา หมายถึง วันที่สิ้นสุดการจำพรรษาแห่งพระสงฆ์ คือ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11, วันปาวณา หรือ วันมหาปาวณา ก็เรียก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1061)

2.1.3.2 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันสำคัญทางประเพณี พิธีกรรมในรอบปี

ประเพณี พิธีกรรมของคนไทยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ ดังนั้นจึงมีคำบอกจุดของเวลาที่เกี่ยวข้องกับประเพณี พิธีกรรมอันเนื่องมาจากศาสนาพุทธ ได้แก่ คำว่า วันสงกรานต์ ปรากฏในเพลง “สงกรานต์บ้านนา” (ไพบุลย์ บุตรขัน: ผู้ประพันธ์) คำว่า งานเพ็ญเดือนสิบสอง ปรากฏในเพลง “ร้องให้กับเดือน” (คัมภีร์ แสงทอง: ผู้ประพันธ์) ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

วันสงกรานต์ หมายถึง วันเทศกาลเนื่องในการขึ้นปีใหม่อย่างเก่า ซึ่งกำหนดตามสุริยคติ ปกติจะตรงกับวันที่ 13–15 เมษายนของทุกปี

งานเพ็ญเดือนสิบสอง หมายถึง งานที่จัดตรงกับวันที่พระจันทร์ขึ้นเต็มดวง ตรงกับเดือน 12 ประมาณเดือนพฤศจิกายนของทุกปี

2.2 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับเดือนตามระบบปฏิทิน

ผลจากการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งพบวิธีการนับเดือนที่สื่อความหมาย 4 แบบ คือ สื่อความหมายตามระบบจันทรคติ สื่อความหมายตามระบบสุริยคติ สื่อความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ และสื่อความหมายเกี่ยวกับอาชีพ จึงทำให้เกิดคำบอกเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับเดือน ดังนี้

2.2.1 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับเดือนตามระบบจันทรคติ

ผลการวิเคราะห์พบคำบอกเวลาเกี่ยวกับเดือนในวรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งพบการนับเดือนของคนไทยตามระบบจันทรคติ 1 ปี มี 12 เดือน มีชื่อเรียกเดือนต่าง ๆ ตามที่มีปรากฏในเนื้อเพลง ได้แก่

ตารางที่ 4 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับเดือนตามระบบจันทรคติ

ลำดับที่	คำบอกเวลา	เนื้อเพลง/ผู้ประพันธ์เพลง	ความหมาย
1.	เดือนอ้าย	เพลงสงกรานต์บ้านนา (ไพบูลย์ บุตรขัน: ผู้ประพันธ์)	ประมาณปลายเดือนพฤศจิกายน ถึงต้นเดือนธันวาคม
4.	เดือนห้า	เพลงรักแล้งเดือนห้า (ไพบูลย์ บุตรขัน: ผู้ประพันธ์)	เดือนเมษายน
5.	เดือนหก	เพลงฝนเดือนหก (ไพบูลย์ บุตรขัน: ผู้ประพันธ์)	เดือนพฤษภาคม
6.	เดือนสิบเอ็ด	เพลงน้ำลงเดือนยี่ (ไพบูลย์ บุตรขัน: ผู้ประพันธ์)	เดือนตุลาคม
7.	เดือนสิบสอง		เดือนพฤศจิกายน
8.	เดือนยี่		เดือนสอง คือ เดือนมกราคม
	เดือนสาม		เดือนกุมภาพันธ์
9.	เดือนแปดสองหน	เพลงเหมือนข้าวคอยฝน (ศิริพร อำไพพงษ์: ผู้ประพันธ์)	เดือนที่เพิ่มขึ้นในปีจันทรคติ คือ ในปีนั้นมี 13 เดือน มีเดือน 8 สองหน เรียกว่า เดือน 8 สอง 8 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1323)

2.2.2 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับเดือนตามระบบสุริยคติ

ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งพบคำบอกเวลาเกี่ยวกับเดือน ตามระบบสุริยคติ จำนวน 1 คำ คือ คำว่า **เมษา** หมายถึง ชื่อเดือนที่ 4 ตามสุริยคติ ปรากฏในเพลง “สงกรานต์บ้านนา” (ไพบูลย์ บุตรขัน: ผู้ประพันธ์)

2.2.3 คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับเดือนที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ

ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งพบคำบอกเวลาเกี่ยวกับเดือน โดยสื่อความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ ได้แก่ คำว่า **หน้าแล้ง** หมายถึง ช่วงเดือนมีนาคม-เดือนเมษายน ปรากฏในเพลง “รักแล้งเดือนห้า” (ไพบูลย์ บุตรขัน: ผู้ประพันธ์) คำว่า **หน้าฝน** หมายถึง ช่วงเดือนพฤษภาคม-เดือนกันยายน ปรากฏในเพลง “ดอกไม้หน้าฝน” (เพ็ญศรี พุ่มชูศรี: ผู้ประพันธ์) คำว่า **ลมหนาวเริ่มมา** หมายถึง ช่วงเดือนตุลาคม-เดือนพฤศจิกายน ปรากฏในเพลง “หนาวนี้ที่ตายน้”

(สุรพล สมบัติเจริญ: ผู้ประพันธ์) คำว่า เมื่อน้ำลง หมายถึง ช่วงเวลาประมาณเดือนมกราคม ปรากฏในเพลง “น้ำลงนกร้อง” (ไพบุลย์ บุตรชั้น: ผู้ประพันธ์)

2.2.4 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับเดือนที่สัมพันธ์อาชีพ

ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งพบคำบอกเวลาเกี่ยวกับเดือนโดยสื่อความหมายเกี่ยวกับอาชีพทำนา คือ คำว่า ตอนลมลงข้าวเบา หมายถึง ช่วงเวลาประมาณปลายเดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน ซึ่งกรมอุตุนิยมวิทยา (2560) เรียกว่า “ลมว่าว” เป็นลมเย็นที่พัดจากทางเหนือมาตามลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา หรือจากทิศเหนือไปสู่ทิศใต้ในฤดูหนาว ระหว่างเดือนกันยายนถึงพฤศจิกายน เป็นระยะมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทย มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า “ลมข้าวเบา” เนื่องจากเกิดในระยะเวลาที่ชาวนาเก็บเกี่ยวข้าวเบาพอดี (Mo Memoir: 2552) มีปรากฏในเพลง “ร้องไห้กับเดือน” ดังตัวอย่าง

...พอใกล้ลืมนกัน สาบานก็ลืมนสัญญา
ปล่อยให้หลง คอยท่า ลับลาไม่กลับแม่เงา
เคยเคลียคลอ พะนอเดินเล่นกับน้อง
ครั้งเมื่องานเดือนเพ็ญสิบสอง เมื่อตอนลมลงข้าวเบา
เพื่อนฮาเราเฮ สรวลเสรักกันหนุ่มสาว
อุ่นไอรักรวงข้าว โกลเจ้าไม่น่าหน่ายหนี...

(คัมภีร์ แสงทอง: ผู้ประพันธ์)

3. คำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกระยะเวลา

ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งพบคำบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกระยะเวลา จำนวน 2 คำ คือ คำว่า ชั่วดินชั่วฟ้า หมายถึง ระยะเวลาานานมาก มีปรากฏในเพลง “น้องคิดถึงพี่” ดังตัวอย่าง

...น้องคิดถึงพี่มีลืมได้
เชื่อใจบ้างไหม
น้องนอนฝันใฝ่ ครวญหา
ไม่ลืม ไม่ลืม ไม่ลืม ถ้อยคำ
รักรำพันว่า
ชั่วดินชั่วฟ้า สัญญารักกัน...

(พยางค์ มุกดา: ผู้ประพันธ์)

และคำว่า **เป็นปี** หมายถึง ระยะเวลาประมาณ 1 ปี ดังตัวอย่าง

...แต่เดือนยังมาให้ดาวเห็นหน้าทุกที

แต่คนรักข้าซีเป็นปีมิเคยเห็นหน้า

คงมีใครเขาคอยเอาใจเก่งนัก

เจ้าถึงลืม ลืมชายที่รักให้คอยเหงาหงอยอยู่นา...

(คัมภีร์ แสงทอง: ผู้ประพันธ์)

บทสรุป

เวลาเป็นสิ่งที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของมนุษย์มาช้านาน จนกระทั่งภาษาได้เกิดขึ้นมาในโลก มนุษย์จึงคิดค้นวิธีการบอกเวลาขึ้นมาและใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวิธีดังกล่าวกลายเป็น คำบอกเวลาที่ใช้กันในชีวิตประจำวัน นับตั้งแต่อดีตแม้ว่าคนสมัยโบราณยังไม่มีนาฬิกาเป็นเครื่องบอก เวลา แต่ก็สื่อสารกันได้ด้วยการสังเกตจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว น้ำ และลม หรือพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์

ดังนั้นผลการวิเคราะห์การสื่อความหมายของคำบอกเวลาในวรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งจึงทำให้เข้าใจเนื้อเพลงที่ผู้ประพันธ์เพลงไทยลูกทุ่งต้องการสื่อความหมายเพื่อให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ส พงเพลงและเข้าใจลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมไทย ซึ่งผู้ประพันธ์ต้องการถ่ายทอดถึงผู้ฟังผ่าน ภาษาอย่างเรียบง่าย ได้แก่ การสื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน การสื่อความหมายบอก จุดของเวลาเกี่ยวกับวันและเดือนตามระบบปฏิทิน และการสื่อความหมายบอกระยะเวลา แสดงให้ เห็นว่าสังคมไทยมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับธรรมชาติ ได้แก่ ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว รวมทั้งมนุษย์ และสัตว์ เมื่อคนไทยสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลง ของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม พฤติกรรม ของมนุษย์ และสัตว์ อย่างมีระบบ จึงผูกคำขึ้นใช้ในการสื่อความหมายเพื่อบอกเวลาโดยประมาณได้

วรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งเป็นเพลงที่เข้าถึงสังคมได้ทุกชนชั้น มีความเป็นไทยทั้งตัวภาษา ทำนอง และการขับร้อง นับเป็นแหล่งรวมพลังแห่งภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สะท้อนความเป็นตัวตน ของไทยได้เป็นอย่างดี จึงควรช่วยกันอนุรักษ์และสืบสานเพลงไทยลูกทุ่งในฐานะที่เป็นวรรณกรรม แห่งการบันเทิงเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยสืบต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมอุตุนิยมวิทยา. (2560). **ความรู้ด้านอุตุนิยมวิทยา**. ค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2560, จาก <https://www.tmd.go.th/info/info.php?FileID=60>
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2544). **นิทานโบราณคดี**. กรุงเทพฯ: บริษัทเอกพิมพ์ไท จำกัด.
- เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (2534). พระนิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ลูกทุ่งกับเพลงไทย ใน **กึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ภาค 2**. (หน้า 24). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราตรี แจ่มนิยม. (2559). คำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่า. **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร**, 36, 159-186.
- . (2558). การศึกษาเปรียบเทียบคำบอกเวลาที่สะท้อนโลกทัศน์ในภาษาไทยกับภาษาพม่า. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2551). เพลงลูกทุ่ง ใน **สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (เล่มที่ 33, หน้า 41)**. กรุงเทพฯ: โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
- Kullavanijaya, P. 2003. "A Historical Study of Time Markers in Thai." **Journal of Humanities**. 6: 88-106.
- Memoir, M. (2552). **ลมข้าวเบา ตะวันอ้อมข้าว ฤกษ์ดาวโจร**. ค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2560, จาก tamagozilla.blogspot.com/2009/09/mo-memoir_13.html